

Identifying the consequences of promoting digital literacy in the educational system using a synthesis approach

Salim kazemi^{1*}, Darya Aghelzadeh², Afshin Divband³

1. PhD in Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

2. Master's student in Educational Administration, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

3. Master's degree in Educational Administration, Faculty of Literature and Human Sciences, Urmia University, Urmia, Iran

*Corresponding Author: **Salim. kazemi**, E-mail: **salim.kazami@yahoo.com**

Background and Aim: Digital literacy in today's world is the acquisition of skills that empower people to use the digital space and succeed in academic and professional life. The current research was conducted with the aim of identifying the consequences of promoting digital literacy in the educational system using a synthesis research approach.

Methods: This research has been carried out in terms of practical purpose and with a meta-composite qualitative method. The statistical population is all the studies conducted in the period of 2002-2023. In this regard, 54 researches in the field of the desired subject were evaluated and finally 21 articles were selected purposefully and by analyzing the content and composition of related literature, a total of 49 codes and 12 key categories were identified and analyzed during the process of searching and systematic combination of texts, and its validity was confirmed through Cohen's kappa test.

Results: The results of the analysis showed that self-efficacy, success in learning, self-control, risk-taking, anxiety reduction, individual performance, online interactions, process improvement, successful management, transformability, applicability and professional development are the consequences of digital literacy in the educational system.

Conclusion: In order to promote digital literacy in the educational system, hardware and software needs must be met in the educational process.

Keywords: Digital literacy, educational system, research synthesis

Received: 2023/06/14

Accepted: 2023/07/16

شناسایی پیامدهای ارتقای سواد دیجیتال در نظام آموزشی با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی

سلیم کاظمی*^۱، دریا عاقل زاده^۲، افشین دیوبند^۳

۱. دکتری مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

* نویسنده مسئول: سلیم کاظمی، رایانامه: [E-mail: salim.kazami@yahoo.com](mailto:salim.kazami@yahoo.com)

چکیده

زمینه و هدف: سواد دیجیتال در دنیای امروز کسب مهارت‌هایی است که افراد را برای استفاده از فضای دیجیتال و موفقیت در زندگی تحصیلی و حرفه‌ای توانمند می‌سازد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی پیامدهای ارتقای سواد دیجیتال در نظام آموزشی با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی انجام شد.
روش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با روش کیفی فراترکیب (سنتز پژوهی) انجام شده است. جامعه آماری، کلیه مطالعات انجام شده در بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۴۰۱ است. در این راستا ۵۴ پژوهش در زمینه موضوع مورد نظر ارزیابی و در نهایت ۲۱ مقاله به صورت هدفمند انتخاب گردید و با تحلیل محتوا و ترکیب ادبیات مربوط، در مجموع ۴۹ کد و ۱۲ مقوله کلیدی طی فرآیند جست‌وجو و ترکیب نظام‌مند متون شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفت و اعتبار آن از طریق آزمون کاپای کوهن تأیید گردید.

یافته‌ها: نتایج تحلیل نشان داد که خود کارآمدی، موفقیت در یادگیری، خودکنترلی، ریسک‌پذیری، کاهش اضطراب، عملکرد فردی، تعاملات آنلاین، بهبود فرآیند، مدیریت موفق، تحول‌پذیری، کاربردپذیری و توسعه حرفه‌ای از پیامدهای سواد دیجیتال در نظام آموزشی می‌باشد.

نتیجه‌گیری: در راستای ارتقای سواد دیجیتال در نظام آموزشی باید نیازهای سخت افزاری و نرم افزاری در فرآیند آموزشی تامین شود.

واژه‌های کلیدی: سواد دیجیتال، نظام آموزشی، سنتز پژوهی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۵

مقدمه

رشد و توسعه چشم گیر و شتابان تکنولوژی و فناوری اطلاعات در سال های اخیر و پیدایش جنبه های جدید از این پدیده نوظهور از جمله تغییرات مهم و عمده جوامع و به تبع آن نظام آموزشی و فرآیندهای یاددهی و یادگیری می باشد. مدت زمانی است که عصر دیجیتال چتر خود را بر روی جنبه های مختلف زندگی بشری از جمله سازمان ها گشوده است و اثرات و الزامات خود را بر فرهنگ، اقتصاد، سیاست، فرآیندهای سازمانی، روابط اجتماعی، سبک های مدیریتی و... تحمیل نموده است (تیمورنژاد و همکاران، ۱۴۰۰). همانگونه که فناوری اطلاعات و ارتباطات در بسیاری از فرآیندهای کاری روزمره همانند تجارت الکترونیکی، پست الکترونیکی، دولت الکترونیکی و غیره مورد استفاده قرار می گیرد، حوزه یادگیری الکترونیکی نیز از این نوع فناوری بهره برده است. یادگیری های مبتنی بر فناوری های نوین اطلاعاتی، با ایجاد تغییرات بنیادین در مفاهیم آموزش سنتی، توانسته اند بسیاری از کمبودهای نظام های آموزشی را رفع کرده و دگرگونی های اساسی در آموزش به وجود آورند. با استفاده از دنیای مجازی در یادگیری، می توان به روش های نوین و کارآمد از یادگیری دست یافت (یزدانفر و همکاران، ۱۳۹۶). یکی از مهم ترین تغییرات در حوزه آموزش در عصر اطلاعات شکل گیری نظام آموزشی یادگیرنده محور در کنار نظام آموزشی معلم محور و به عنوان مکمل آن است. این روزها کامپیوتر و اینترنت به بخش عمده ای از زندگی روزانه ما تبدیل شده اند (کوئیستین، ۲۰۱۲).

حرکت نظام های آموزشی به سمت الکترونیکی شدن؛ به دلیل عدم پاسخگویی آموزش سنتی تدریس به نیازهای سنتی آموزشی است که نمی تواند دانش آموزان را برای دنیای متحول فردا آماده نماید (مؤمنی راد و سلیمی روش، ۱۳۹۸). با توجه به سیطره غیرقابل کنترل تکنولوژی و فناوری دیجیتال در زندگی امروزی داشتن دانش و سواد بهره برداری و استفاده درست از آن اهمیت فراوانی دارد. موضوعی که در این عصر یعنی «دهکده جهان» در شکل گیری دارای اهمیت است، نحوه برخورد و استفاده ما از پیشرفت های پرشتاب و خیره کننده فناوری اطلاعات و ارتباطات در شئون مختلف زندگی است (بوربور، ۱۳۹۶).

یکی از مولفه ها و مفاهیم مهم در این رابطه سواد دیجیتال می باشد. مک لوهان اولین بار عبارت سواد رسانه های دیجیتال را در سال ۱۹۶۵ به کاربرد و در کتاب خود با عنوان «درک رسانه» به آن اشاره داشت و نوشت «زمان که دهکده جهان تحقق یابد، لازم است انسان ها به سواد جدیدی به نام سواد رسانه های دست یابند.» (بوربور به نقل از صدیق بنای، ۱۳۸۵). همچنین پاول گلیستر واژه سواد دیجیتالی را برای نخستین بار در کتابش به نام سواد دیجیتال که در سال ۱۹۹۱ منتشر شد، به کار برد و به ساده-

---

¹.Koistinen².McLuhan

ترین شکل آن را «سواد لازم برای عصر دیجیتال» تعریف کرد. سواد دیجیتالی به یک نوع از سواد اشاره دارد که از تکنولوژی های دیجیتالی که شامل نرم افزارها و سخت افزارهایی است که افراد از آن برای اهداف آموزشی، اجتماعی یا سرگرم کننده استفاده می کنند (رجیان ده زیره و علی آبادی، ۱۳۹۷) سواد دیجیتالی تعریف شده توسط بکتا^۱ (۲۰۱۲) به عنوان یک ترکیب از مهارت های فناوری عملکردی، تفکر انتقادی، مهارت های مشارکتی و آگاهی اجتماعی است. سواد الکترونیکی یا سواد دیجیتالی گروهی از شایستگی ها است که برای افراد اجازه کسب دانش از طریق فرآیندهای دیجیتال می دهد (باساربا^۲ ۲۰۱۵ به نقل از اربابی، ۱۳۹۸).

سطح بالایی از سواد دیجیتال عمل استفاده از یادگیری الکترونیکی را راحت تر می سازد چون افراد با سواد دیجیتالی با رابطه ها، گزینه های دسترسی اصلاحات و هنجارهای ابزار جدید آشنا خواهند شد (حسینی و شاکری، ۱۳۹۵). جیسک^۳ (۲۰۱۴) سواد دیجیتالی را به عنوان «قابلیت های مناسب یک فرد برای زندگی، یادگیری و کار در جامعه دیجیتالی» توصیف می کند. چارچوب سواد دیجیتالی جیسک روی این نگرش توسعه می یابد و شاید معتبرترین تفسیر این مفهوم عوامل تأکیدی، مانند مدیریت شناخت و حرفه، دیجیتال پژوهی و مهارت فناوری اطلاعات و ارتباطات و سواد اطلاعاتی است. در یک شخص باسواد دیجیتالی انتظار می رود که قادر به شناسایی تمام این توانایی ها و مهارت ها باشد (محمدی شهرودی و همکاران، ۱۳۹۷).

مارتین^۴ سواد دیجیتالی یک آگاهی، نگرش و توانایی افراد برای استفاده مناسب از ابزارهای دیجیتالی و امکانات برای شناسایی، دسترسی، مدیریت و هماهنگی، ارزشیابی، تجزیه و تحلیل و سنتز منابع دیجیتال، ساخت دانش نوین، ایجاد سیمای رسانه ها و برقراری ارتباط با دیگران در زمینه های ویژه زندگی، برای فعال کردن کنش اجتماعی سازنده و برای واکنش دادن به این فرآیند می داند.

او همچنین سواد دیجیتال را متشکل از سه سطح بیان کرده است:

- ۱- مربوط به ضرورت شایستگی های دیجیتالی کاربران برای انجام دادن وظایف درزمینه زندگی دیجیتالی خود است. این برای همه فعالیت های دیجیتالی کاربران، پایه و اساس است.
- ۲- متشکل از شماری از کاربردهای دیجیتال است که فرآیندها و وظایفی ضروری هستند برای اینکه به یک جامعه تعلق داشته باشند و شامل هر دو شایستگی دیجیتالی و دانش متعلق به یک حوزه خاص هست.
- ۳- پیشرفته ترین مرحله، شامل آن چیزی است که به آن انتقال دیجیتال میگوید و هنگامی که کاربردهای دیجیتال توسعه یافته اند، اتفاق می افتد و شامل نوآوری و خلاقیت می شود (مارتین، ۲۰۰۶ به نقل از اصغر نژاد، ۱۴۰۰).

¹.Becta

².Basarabs

³.JISC

⁴.Martine

سواد دیجیتال یک مفهوم وسیعی است که برای توسعه آن فهرستی از مهارت های سودمند از شایستگی های تولیدی و استراتژیک تا مهارت های شناختی باید کسب شود (کالوانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۲). هابز^۲، ۲۰۱۰ به نقل از بور بور، سواد رسانه ای و دیجیتال را به عنوان «منظومه ای از مهارت های زندگی که برای مشارکت کامل در فضای رسانه ای اشباع شده و جامعه غنی از اطلاعات لازم است» توضیح می دهد. رویاروی با پیچیدگی های رسانه به مهارت های گوناگون نیاز دارد که یکی از آنها سواد دیجیتال است. سواد دیجیتال مبنای «یادگیری مادام العمر» بوده و برای همه محیط های یادگیری و کلیه سطوح آموزش، مشترک است. سواد دیجیتال به همراه سواد اطلاعاتی یادگیرندگان را قادر سازد که بر چگونگی دسترسی به اطلاعات و کنکاش در محتوای آن تسلط یافته و کندوکاوهای خود را گسترش دهند (بوربور، ۱۳۹۶).

مهارت و توانایی بهره گیری از فناوری اطلاعات در عصر کنونی از ضرورت محیط های آموزشی نوین است با رشد و توسعه فناوری دیجیتال و ارتقاء سطح تکنولوژیکی جامعه فرایندهای آموزشی و یادگیری بیش از پیش پیچیده تر و گسترده تر شده است. بنابراین در پی پیچیدگی و گستردگی آن نیازهای جدیدی ایجاد شده است و آن آموزش و یادگیری استفاده درست از رسانه ها و فناوری دیجیتال و همچنین تربیت افراد متخصص جهت استفاده از آن می باشد .

بدون وجود افراد آموزش دیده، امکان استفاده از فرصت ها، مزایا و دستاوردهای جدید فناوری اطلاعات وجود نخواهد داشت (مرادی و همکاران، ۱۳۹۶). سیستم آموزشی، در حال تحول سریع ناشی از افزایش تولید اطلاعات و دانش و پیشرفت های سریع مربوط به فناوری است. برای همگامی با این تحولات، دانشجویان نیازمند دانش، مهارت و منابعی برای ارتباط و مدیریت اطلاعات به صورت مؤثر و کارآمد در محیط فناورانه و به طور کلی نیازمند سواد اطلاعاتی می باشند؛ بنابراین با توجه به نقشی که دانشجویان در حین تحصیل و پس از تحصیل در حوزه های پژوهشی و آموزشی برعهده دارند، تعیین سطح سواد اطلاعاتی برای این گروه، نقطه کانونی مناسبی برای آغاز آموزش سواد اطلاعاتی می باشد (زاهد بابلان و رجبی، ۱۳۹۰).

فناوری اطلاعات و ارتباطات یکی از عوامل تغییر در کلاس های درس است و تأثیر آن در توسعه دانش و ایجاد تسهیل و تسریع در امر یادگیری در عصر حاضر امری انکارناپذیر است (اربابی، ۱۳۹۸). سواد دیجیتالی و تمامی مؤلفه های آن در افزایش سطح علمی دانشجویان تأثیرگذار است و می تواند نگرش مثبتی برای دانشجویان در جهت یادگیری ایجاد کند. بنابراین می بایستی این موضوع مورد توجه مسئولین دانشگاه ها قرار گیرد و با افزایش فناوری های نوین رویکرد علمی جدید را برای دانشجویان ایجاد نمایند (ادبی فیروزجاه و همکاران، ۱۳۹۷).

سواد دیجیتالی شرط اصلی محیط یادگیری فناوری است. با افزایش سریع و توسعه فناوری، نیاز دانش آموزان و معلمان با مهارت های لازم رشد می کند. معلمان با تجربه و توانایی فناوری غنی در زمینه هایی مانند کاربرد فناوری در آموزش، به دانش-

---

¹.Calvani

².Hobbes

آموزان نیازمند جهت پیشرفت سواد رایانه از طریق فناوری و استفاده از فناوری به عنوان یک ابزار آموزش کمک کرده‌اند (جو^۱ به نقل از اربابی، ۱۳۹۸). افراد با سطح بالایی از سواد دیجیتالی بهتر قادر به استفاده از این ابزارهای جدید هستند و می‌توانند فعالیت‌های آموزشی خود را در یک محیط رسمی داشته باشند و اختلال در زندگی کاری خود را کاهش دهند، در مقابل، افرادی که «دارای درک کمتری از فناوری هستند» کمتر قادر به استفاده از این ابزار جدید به منظور ارتقاء دانش و مهارت حرفه‌ای خود می‌باشند (یزدان‌فر و همکاران، ۱۳۹۶).

با توجه به توسعه همه جانبه فناوری و تکنولوژی در جوامع امروزه و ورود آن به نظام آموزشی و فرآیندهای یاددهی و یادگیری و از آنجایی که مصرف کنندگان اصلی در نظام آموزشی دانش آموزان و دانشجویان هستند لزوم توجه به سواد رسانه و همچنین سواد دیجیتال به منظور استفاده درست و کارا از این پدیده ضروری به نظر می‌رسد. مهارت و توانایی بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در عصر کنونی از ضرورت محیط‌های آموزشی نوین است با رشد و توسعه فناوری دیجیتال و ارتقاء سطح تکنولوژیکی جامعه فرایندهای آموزشی و یادگیری بیش از پیش پیچیده‌تر و گسترده‌تر شده است بنابراین در پی پیچیدگی و گستردگی آن نیازهای جدیدی ایجاد شده است و آن آموزش و یادگیری استفاده درست از رسانه‌ها و فناوری دیجیتال و همچنین تربیت افراد متخصص جهت استفاده از آن می‌باشد. با توجه به ضروریات توجه به تکنولوژی‌های جدید و سواد رسانه-ای ضروری به نظر می‌رسد متخصصان تعلیم و تربیت به اهمیت آموزش سواد رسانه‌ای چه در سطح مدارس و چه در سطح دانشگاه‌ها واقف بوده و اقداماتی در جهت بهبود آن انجام دهند. چرا که توسعه تکنولوژی و فناوری دیجیتال بدون داشتن سواد استفاده درست از آن نه تنها افراد و جامعه را از فواید و اثرات مثبت آن محروم می‌سازد بلکه می‌تواند تبعات منفی و جبران ناپذیری به بار آورد. بنابراین با توجه به عوامل و موارد گفته شده پژوهش حاضر به منظور شناسایی پیامدهای ارتقاء سواد دیجیتال در نظام آموزشی انجام شده است.

سوال پژوهش

پیامدهای سواد دیجیتال در نظام آموزشی کدام است؟

روش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها و سبک تحلیل در گروه پژوهش‌های کیفی قرار گرفته است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مبتنی بر اطلاعات اسنادی و ابزار گردآوری داده‌ها نیز اسناد و مدارک گذشته است. در پژوهش حاضر جامعه آماری، ۵۴ پژوهش منتشر شده (مقاله، پایان نامه، رساله) در پایگاه‌های اطلاعاتی علمی معتبر داخلی بود که بر اساس کلیدواژه سواد دیجیتال به منظور دستیابی به نمونه‌ای نظری که اشباع نظری را موجب شود، پیمایش شدند. برای جست‌وجوی کلیدواژه‌ها محدوده زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۴۰۱ در نظر گرفته شد. در زمینه نمونه‌گیری، ۲۱ مطالعه مرتبط با استفاده از رویکرد هدفمند انتخاب شد. مبنای روایی این پژوهش نظر متخصصان بوده است. برای سنجش پایایی در این پژوهش، از آزمون توافق کاپای کوهن استفاده شده است. شیوه انجام این پژوهش فراترکیب است. فراترکیب یکی از روش‌های فرا مطالعه است.

^۱.Jou

فرا مطالعه یک تجزیه و تحلیل عمیق از کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص است. فرا مطالعه به چهار بخش فرا تحلیل (تحلیل کمی یافته های پژوهش های گذشته)، فراترکیب (تحلیل کیفی یافته های پژوهش های گذشته)، فراروش (تحلیل روش شناسی پژوهش های گذشته) و فرانظریه (تحلیل نظریه های پژوهش های گذشته) تقسیم می شود. فرامطالعه اگر به صورت کیفی بر روی مفاهیم مورد استفاده در مطالعات گذشته انجام گیرد به نام فراستتز یا فراترکیب شناخته می شود. به طور کلی، فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته های مستخرج از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می کند. در این پژوهش از روش هفت مرحله ای فراترکیب سندلوسکی و باروسو^۱ (۲۰۰۷) به شرح شکل شماره (۱) استفاده شده است.

شکل (۱): مراحل هفت گانه پژوهش

یافته ها

ارائه یافته های منسجم در تحلیل کیفی و به ویژه در پژوهش حاضر مستلزم، حفظ و ارائه روند تولید یافته ها مبتنی بر روش فراترکیب منتخب است. در این بخش، یافته های هر مرحله مطابق با مدل سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) در هفت مرحله زیر ارائه می گردد:

مرحله اول: تنظیم سوالات تحقیق: اولین گام در روش تحقیق فراترکیب، طرح سوالاتی است که پژوهشگر در فرآیند تحقیق خود به دنبال پاسخ به آنهاست. بنابراین سوالات پژوهش حاضر به صورت زیر مطرح می شود:

چه چیزی (what): با توجه به مطالعه ادبیات، پیامدهای سواد دیجیتال در نظام آموزشی کدام است؟

چه جامعه ای (who): جامعه مورد مطالعه برای دستیابی به پیامدهای سواد دیجیتال کدام است؟

محدودیت زمانی (when): موارد فوق در چه دوره زمانی بررسی و جست و جو شده است؟

چگونگی روش (how): چه روشی برای فراهم کردن مطالعات استفاده شده است؟

مرحله دوم: بررسی نظام مند متون: در این پژوهش با استفاده از پایگاه های داده های اریک، ساینس دایرکت، اشپرینگر، اسکوپوس، الزویر، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پورتال پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پایگاه مجلات تخصصی نور و سامانه نشریات کشور، معیارهای پذیرش و عدم پذیرش خاصی مدنظر بوده است که در جدول (۱) آورده شده است و برای جستجوی منابع و مقاله های پژوهش از واژه های کلیدی متنوعی استفاده شد، که در نهایت ۲۱ مقاله یافت شد.

^۱.Sandelowski & Barroso

جدول ۲: اسناد و مقالات مورد بررسی

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان	مجله
۱	علی حسینی	۱۴۰۰	رابطه بین سواد دیجیتال و خودکارآمدی مدرسین زبان انگلیسی ایرانی در کلاس های آنلاین	پایان نامه
۲	مداحی کویایی	۱۴۰۱	بررسی رابطه بین میزان سواد دیجیتال و پذیرش فناوری در دانشجویان مجازی دانشگاه اصفهان بر مبنای مدل UTAUT	پایان نامه
۳	صبور	۱۴۰۰	نقش آموزش، انگیزه و سواد دیجیتال در موفقیت یادگیری الکترونیکی درس ریاضی از طریق برنامه شاد	پایان نامه
۴	ایدر	۱۴۰۱	مدل یابی معادلات ساختاری تاثیر سواد دیجیتال بر مدیریت کلاس آنلاین با نقش واسطه ای شایستگی و خودکارآمدی مدیریتی کلاس درس	پایان نامه
۵	سلمانی زارچی	۱۳۹۹	بررسی تاثیر سواد دیجیتال کارکنان در جامعه پذیری با نقش میانجی تحول پذیری سازمانی	پایان نامه
۶	رجبی و همکاران	۱۴۰۱	رابطه بین میزان سواد دیجیتال معلمان و دیدگاه آنان نسبت به میزان کاربردپذیری شبکه آموزشی دانش آموز (شاد)	فصلنامه فناوری آموزش
۷	اصغر نژاد و حق دوست	۱۴۰۰	بررسی رابطه سواد دیجیتال و مدیریت دانش با توانمندسازی معلمان شهردهدشت	فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش
۸	مهر پارسا	۱۴۰۰	رابطه سواد دیجیتال و واسطه گری والدین با ریسک های آموزش آنلاین با توجه به نقش میانجی خودکنترلی دانش آموزان	فصلنامه فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت
۹	بنی اسدی، کیهانی نسب	۱۳۹۴	بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی (با تاکید بر سواد دیجیتال) با سطح علمی دانشجویان (مورد مطالعه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی- واحد تهران شمال)	فصلنامه مطالعات رفتاری در مدیریت
۱۰	اسفندیاری	۱۳۹۸	سواد دیجیتالی معلمان زبان انگلیسی در محیط های آموزشی ایران: ضرورت حرفه ای سازی معلمان در دنیای دیجیتال	پژوهش های زبانشناختی در زبانهای خارجی
۱۱	سلیمانی نژاد و همکاران	۱۴۰۰	تاثیر سواد دیجیتال بر مصرف محتوای دیجیتال در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید باهنر کرمان	مجله پردازش و مدیریت اطلاعات
۱۲	اصغر نژاد	۱۴۰۰	بررسی تاثیر سواد دیجیتال بر اضطراب ریاضی دانش آموزان متوسطه اول شهر دهدشت	نشریه پویا در آموزش علوم پایه
۱۳	جنون و کیم ^۱	۲۰۲۲	تأثیر واسطه ای سواد دیجیتال و خودکارآمدی بر رابطه بین نگرش های یادگیری و سواد سلامت در دانشجویان پرستاری: یک مطالعه مقطعی	نشریه آموزش پرستاران امروز
۱۴	جانگ و همکاران	۲۰۲۱	تأثیر سواد دیجیتال بر قصد استفاده از فناوری دیجیتال برای یادگیری: مطالعه تطبیقی کره و فنلاند	مجله سیاست مخابرات

^۱.Jeona, Kim

^۲.Jang

مجله رایانه و آموزش	درک تاثیر یادگیری الکترونیکی بر عملکرد فردی: نقش سواد دیجیتالی	۲۰۱۵	سینگ ^۱ و محمودیان	۱۵
دوازدهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی	سواد دیجیتال و تاثیر آن در فرآیند یاددهی - یادگیری	۱۴۰۱	انصاری و خلدی	۱۶
نشریه پردازش و مدیریت اطلاعات	تاثیر سواد دیجیتال بر مصرف محتوای دیجیتال در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید باهنر کرمان	۱۴۰۰	سلیمانی نژاد و همکاران	۱۷
نشریه مدیریت اطلاعات	نقش سواد دیجیتالی و ظرفیت یادگیری سازمانی بر عملکرد شغلی کارکنان آموزشی	۱۳۹۹	محرمی و همکاران	۱۸
مجله ادکا	بررسی میزان و تاثیر سواد دیجیتالی دبیران شاغل در مدارس راهنمایی شهرستانهای استان تهران بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان	۱۳۹۶	مرادی و هداوند	۱۹
مجله علوم و فنون مدیریت اطلاعات	نقش مدیریت دانش و سواد دیجیتالی بر عملکرد شغلی: سهم متغیر یادگیری سازمانی	۱۴۰۱	رزاقی و همکاران	۲۰
کنفرانس ملی مطالعات نوین مدیریت در ایران	بررسی نقش سواد دیجیتال در اثرات یادگیری الکترونیک بر عملکرد فردی (مورد مطالعه: شرکت کنندگان دوره های آموزش مجازی دانشگاه تهران)	۱۳۹۶	یزدان فرو و همکاران	۲۱

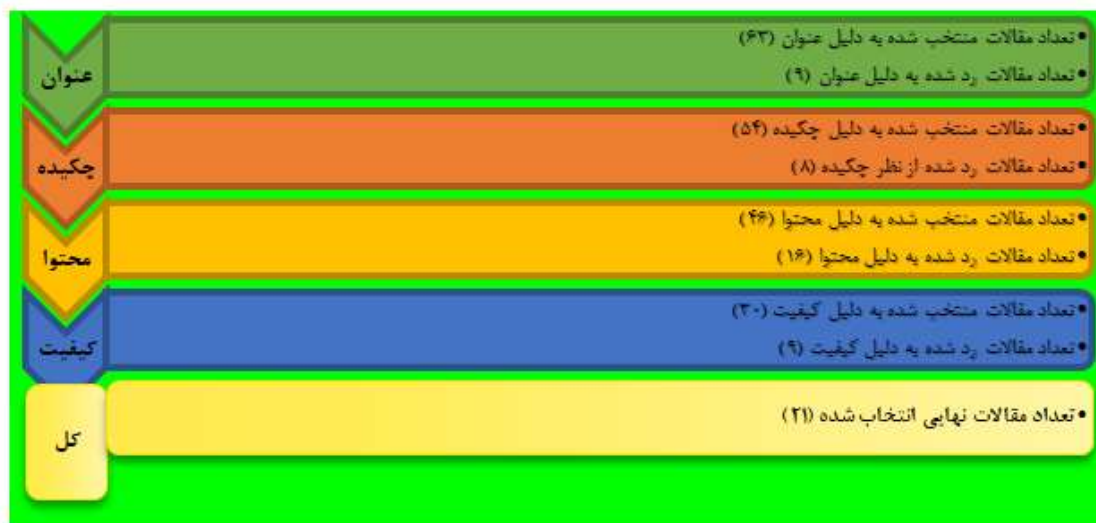
جدول شماره ۲: معیارهای پذیرش و عدم پذیرش مقالات

معیار عدم پذیرش مقالات	معیار پذیرش مقالات	معیارها و شرایط
غیر از زبان فارسی و انگلیسی	فارسی - انگلیسی	زبان پژوهش
قبل از ۱۳۸۰	۱۳۸۰ تا ۱۴۰۱	زمان انجام پژوهش
غیر از کیفی و آمیخته	کیفی و آمیخته	روش پژوهش
غیر از سواد دیجیتال	سواد دیجیتال	جامعه مورد مطالعه
غیر از موارد ذکر شده	پیامد سواد دیجیتال	شرایط مورد مطالعه
مطالب غیر علمی و مقالات نامعتبر و نظرات شخصی	مقالات چاپ شده در نشریات معتبر داخلی و خارجی	نوع مطالعه

مرحله سوم: جست و جو و انتخاب مقاله های مناسب: برای انتخاب مقاله های مناسب، بر اساس فرآیند نشان داده شده در شکل (۲)، پارامترهای متفاوتی مانند عنوان، چکیده، محتوا، دسترسی، محتوا و کیفیت روش پژوهش ارزیابی شده است. برای ارزیابی کیفیت پژوهش ها در این مرحله از ابزار برنامه مهارت های ارزیابی حیاتی (CASP) استفاده شده است، این روش با

^۱.Singh

طرح ده سؤال کمک می کند تا دقت، اعتبار و اهمیت مطالعه کیفی پژوهش مشخص شود. منطق گزینش مقالات به این ترتیب است که با اعطای امتیاز به هر یک از شاخص ها از ضعیف (۱) تا عالی (۵) در هر یک از شاخص های ده گانه امتیازی داده می شود. سپس مقالات به ۵ طبقه عالی (۴۱ تا ۵۰)، خیلی خوب (۳۱ تا ۴۰)، خوب (۲۱ تا ۳۰)، متوسط (۱۰ تا ۲۱)، ضعیف (۰ تا ۱۰) دسته بندی می شوند. ارزیابی انجام شده بر اساس ده معیار CASP نشان داد که ۴۱ درصد مقالات در سطح عالی، ۲۲ درصد در سطح خیلی خوب، ۱۰ درصد در سطح خوب، ۲۱ درصد در سطح متوسط و ۶ درصد مقالات نیز در سطح ضعیف بودند.

شکل شماره ۲: روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط

در نهایت پس از فرآیند روند بازبینی و انتخاب منابع مرتبط ۲۱ مقاله به عنوان مقاله نهایی منتخب مورد استفاده قرار گرفتند.

مرحله چهارم: استخراج نتایج: در فرایند فراترکیب، به طور پیوسته مقالات منتخب و نهایی شده به منظور دستیابی به یافته های درون مطالعات، چندین بار بازخوانی شدند. در پژوهش حاضر اطلاعات مقاله ها بر اساس مرجع مربوط به هر مقاله شامل نام و نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار مقاله و اجزای هماهنگی بیان شده که در هر مقاله به آنها اشاره شده است، طبقه بندی شدند.

مرحله پنجم: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته های کیفی: هدف فراترکیب ایجاد تفسیرهای یکپارچه و جدید از یافته ها است. پژوهشگر در طول تجزیه و تحلیل موضوع ها یا تم هایی را جست و جو می کند که در میان مطالعات موجود در فراترکیب پایدار شده اند. در این مرحله از پژوهش، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعات پیشین، کد در نظر گرفته می شود و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آنها را در مفهومی مشابه دسته بندی می کنند. به این صورت پژوهشگر تم ها یا موضوعاتی (مفاهیم) را شکل می دهد و یک طبقه بندی را ایجاد می کند و طبقه بندی مشابه و مربوط را در موضوعی قرار می دهد که آن را به بهترین نحو توصیف می کند. تم ها اساس و پایه ای را برای ایجاد توضیحات و مدل ها، تئوری ها یا فرضیه های کاری ارائه می دهند. این مرحله که حساس ترین مرحله فراترکیب می باشد، باید با دقت خاصی انجام شود. یافته های این گام مبنایی برای مدل نهایی پژوهش به شمار می روند و باید در ترکیب آنها دقت خاصی داشت. در پژوهش حاضر ابتدا تمام عوامل

استخراج شده از مطالعات، به عنوان کد در نظر گرفته شد، سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. به این ترتیب مفاهیم (تم‌های) پژوهش شکل داده شد. در جدول (۲) مقوله‌بندی یافته‌ها ارائه گردیده است.

جدول شماره ۲: مقوله‌بندی یافته‌ها

کدهای باز (مفاهیم اولیه)	کدهای محوری	کدهای گزینشی
ذهنیت مثبت به توانایی های خود سخت کوشی در قبال یادگیری افزایش توانمندی در انجام وظایف آموزشی خلق محتوای دیجیتال	خودکارآمدی	پیامد فردی
موفقیت در یادگیری آموزش های الکترونیکی افزایش توانایی اشتراک گذاری اطلاعات مفید توانمند شدن دانشجویان در حوزه مستندات و پست الکترونیک افزایش توانایی ایجاد محتوا و ارتباطات افزایش توانایی استفاده از برنامه های کاربردی توانایی تولید، تکثیر و ایجاد محتوا با استفاده از فناوری دیجیتال افزایش سواد علمی یادگیرندگان پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان تعمیق آموزش مداوم	موفقیت در یادگیری	
پرورش درک اخلاقی یادگیرندگان افزایش کنترل پذیری بر اعتیاد به محیط دیجیتال	خودکنترلی	
شناسایی خطرات و آسیب های آموزش آنلاین راه اندازی کارآفرینی دیجیتال	ریسک پذیری	
تسلط بر فناوری های ارتباطی و کاهش اضطراب آن آشنایی دقیق با کارکرد نرم افزارهای ارتباطی و کاهش نگرانی افزایش انگیزش یادگیرندگان و یاددهندگان	کاهش اضطراب	
استفاده درست از نحوه کار با فناوری های جدید مشارکت در موفقیت های گروهی سخت کوشی و مسئولیت پذیری در قبال آموزش افزایش عملکرد آموزشی یاددهندگان	عملکرد فردی	
احساس راحتی در استفاده از دانش و مهارت های دیگران تبادل دانش، تجارب و مهارت ها با دیگران	تعاملات آنلاین	

		<p>بهره برداری از فناوری برای هدایت فعالیت فرهنگی اجتماعی</p> <p>رشد مهارت های اجتماعی</p>
پیامد آموزشی	بهبود فرآیند	<p>بهبود فرآیند یاددهی و یادگیری با توجه به علم و اطلاعات روز</p> <p>استفاده از روش های نوین آموزشی</p> <p>وارد شدن سواد رسانه ای در نظام آموزشی</p> <p>مهندسی دقیق فرآیندهای آموزش و تدریس</p> <p>ارزش قائل شدن به نقش فناوری اطلاعات در آموزش</p>
	مدیریت موفق	<p>مدیریت موفق کلاس درس آنلاین</p> <p>توسعه استراتژی های آموزشی</p>
	تحول پذیری	<p>افزایش قابلیت جذب فناوری های جدید</p> <p>توسعه پذیری فناوری دیجیتال در مراکز آموزشی</p> <p>به روز شدن با تغییرات سخت افزاری و نرم افزاری</p> <p>قابلیت خلق محصولات جدید</p> <p>افزایش کارایی و اثربخشی در مراکز آموزشی</p>
	کاربرد پذیری	<p>توسعه بستر ارتباطی و تعاملاتی</p> <p>جذاب سازی محیط آموزشی</p> <p>بهبود روش های آموزش با نگاه کاربردی بودن</p> <p>توسعه و بهبود عملکرد به صورت عینی و دقیق</p>
	توسعه حرفه ای	<p>بهبود توانایی استدلال و تفکر انتقادی</p> <p>یادگیری استفاده از پایگاه های اطلاعاتی</p> <p>یادگیری استفاده از برنامه های تصویری خلاق</p> <p>یادگیری نحوه آموزش از دور</p> <p>تحلیل انتقادی محتوای آموزشی توسط یاددهنده</p>

مرحله ششم: حفظ کنترل کیفیت: در روش فراترکیب، پژوهشگر رویه های زیر را برای حفظ و کنترل کیفیت مطالعه خود در نظر می گیرد:

۱. در کل فرآیند پژوهش، پژوهشگر می کوشد با فراهم کردن توضیحات روشن و دقیق برای گزینه های موجود در پژوهش گام های اتخاذ شده را بردارد؛

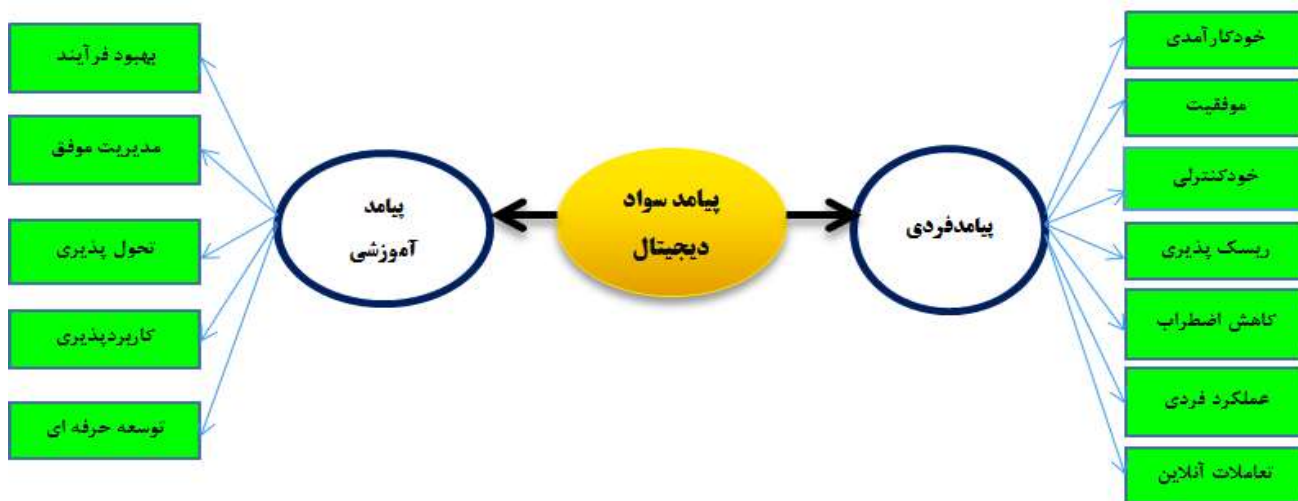
۲. پژوهشگر هر دو روش جست و جوی برخط و دستی را به کار می گیرد تا پژوهش های مرتبط را پیدا کند؛

۳. پژوهشگر، روش های کنترل کیفیت استفاده شده در مطالعه های اصلی را به کار می گیرد.

در این پژوهش، تقریباً از تمامی روش های اشاره شده در بالا جهت ارزیابی کیفیت پژوهش استفاده شد. بر اساس نظر

سندلوسکی و باروسو، در پژوهش های فراترکیب کیفی، روایی توصیفی یعنی تشخیص تمامی گزارش های تحقیقات مرتبط با موضوع و شناسایی و توصیف اطلاعات هر کدام از گزارش های موجود در مطالعه. روایی تفسیری در پژوهش های فراترکیب کیفی مربوط به پژوهشگران ثانوی است که گزارش های موجود در مطالعه را جمع بندی کرده و می نگارند. روایی نظری در فراترکیب، در درجه اول به اعتبار روش بر می گردد که برای ایجاد یکپارچگی نتایج در پیش گرفته شده است و در گام بعد یکپارچگی خود نتایج یا به عبارتی تفسیر محقق از یافته های پژوهشگران پیشین می پردازد. در این پژوهش برای روایی توصیفی سعی شده است حتی الامکان بیشترین تعداد مقاله های مرتبط شناسایی و گردآوری شود. برای تعیین پایایی از روش توافق بین سه مفسر و کدگذاری کیفی استفاده شد بدین صورت که علاوه بر محقق که کدگذاری اولیه را انجام داده است، محققان دیگری نیز به کدگذاری یافته ها پرداختند. نزدیک بودن این شش کدگذاری توافق بین محققان را نشان می دهد و نشان دهنده پایایی است. و به منظور محاسبه میزان توافق از ضریب کاپا در نرم افزار SPSS استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۶ بدست آمد که نشان دهنده پایایی قابل قبول است. و همچنین برای بررسی روایی پژوهش نیز یافته ها در اختیار ۳ نفر از خبرگان و مفسران تحقیق کیفی قرار گرفت. آنها پس از بازنگری فرایند مطالعه، نتایج کیفی را مورد مطالعه قرار دادند.

مرحله هفتم: ارائه یافته ها: در گام نهایی فرایند فراترکیب، یافته های حاصل از مراحل پیشین ارائه می گردد. در این مرحله یافته های حاصل از مراحل قبل در قالب یک مدل مفهومی ارائه می شود. در این پژوهش بر اساس نتایج تحلیل، ۱۲ مقوله کلیدی و ۴۹ کد شناسایی و آزمون کیفیت آنها تأیید شد. مدل مفهومی پیامدهای سواد دیجیتال در شکل ارائه گردیده است.

شکل شماره ۳: پیامدهای سواد دیجیتال

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به منظور شناسایی پیامدهای ارتقای سواد دیجیتال در نظام آموزشی با استفاده از رویکرد سنتز پژوهی انجام گرفت. این پژوهش یکی از اولین پژوهش‌هایی است که به صورت جامع و گسترده به شناسایی پیامدهای ارتقای سواد دیجیتال از طریق ترکیب مطالعات انجام شده، پرداخته است و بینش جدیدی نسبت به پیامدهای سواد دیجیتال ارائه نموده است که می‌تواند در نحوه آموزش و تدریس مؤثر باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که پیامدهای سواد دیجیتال از دو مقوله کلی تشکیل شده است. در زیر هر یک از مقوله‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

پیامد فردی: طبق یافته‌های پژوهش، خودکارآمدی، موفقیت در یادگیری، خودکنترلی، ریسک‌پذیری، کاهش اضطراب، عملکرد فردی و تعاملات آنلاین از پیامدهای فردی سواد دیجیتال می‌باشد.

خودکارآمدی: نگرش مثبت دانش‌آموزان نسبت به توانایی‌ها و قابلیت‌های خود و همچنین داشتن دیدگاهی مناسب نسبت آینده یادگیری خود به خودکارآمدی اشاره می‌کند. داشتن دیدگاهی مثبت به توانایی‌های خود و همچنین سخت‌کوشی در قبال یادگیری و تلاش در جهت یاد گرفتن دانش جدید و اشتیاق به کسب مهارت‌های علمی و تخصصی به داشتن خودکارآمدی اشاره دارد. همچنین افزایش توانمندی در انجام وظایف آموزشی و ارتقاء قابلیت‌ها در انجام وظایف محول شده در مدرسه می‌تواند به خودکارآمدی مربوط باشد. علاوه بر این توانایی خلق محتوای دیجیتالی از جمله پیامدهای خودکارآمدی می‌باشد که در این پژوهش به وجود این عناصر پی برده شد. در این زمینه، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های هاراو همکاران (۲۰۰۰)، آواکاره (۲۰۱۹)، رجیبان‌ده (۱۳۹۷)، پوریان و عبدلی (۱۳۹۵) و کرنی (۲۰۰۴) و در یک راستا قرار داشتند. بنابراین طبق مطالب ذکر شده می‌توان گفت خودکارآمدی از جمله پیامدهای فردی سواد دیجیتال دارای اهمیت فراوانی است که ضرورت آموزش سواد دیجیتال را نمایان می‌سازد.

موفقیت در یادگیری: ارتقاء توانایی‌های دانش‌آموزان در یادگیری مطالب و مفاهیم درسی و همچنین برنامه درسی مصوب می‌تواند از جمله پیامدهای فردی سواد دیجیتال باشد. موفقیت در یادگیری آموزش‌های الکترونیکی به خصوص در چند دهه گذشته و افزایش توانایی به اشتراک‌گذاری اطلاعات مفید و همچنین توانایی ایجاد، تولید، تکثیر محتوا با استفاده از فناوری دیجیتال از جمله موفقیت‌هایی در زمینه یادگیری می‌باشد. علاوه بر این توانمندسازی دانشجویان در حوزه مستندات و پست الکترونیکی، افزایش سواد علمی آن‌ها و افزایش توانایی استفاده از برنامه‌های کاربردی نیز می‌تواند مصداقی از این توانایی‌ها

باشد. علاوه بر این سواد دیجیتال می تواند موجب تعمیق یادگیری و آموزش مدرسه شود. بنابراین یافته های پژوهش در این زمینه با پژوهش های تجددور و همکاران (۲۰۲۰)، کینگ و عابدی (۲۰۱۸)، اربابی (۱۳۹۷)، عبدی حسینی آبادی (۱۳۹۵)، دایی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، مولیا (۲۰۱۴)، آگیری و مک نیکول (۲۰۱۶) و مالمر و همکاران (۱۳۹۵) هم جهت می باشد. با توجه به مفاهیم عنوان شده می توان گفت غنی سازی دانشجویان و دانش آموزان از نظر سواد دیجیتال می تواند تاثیرات عمیقی بر موفقیت در یادگیری داشته باشد.

خود کنترلی: مطابق یافته های پژوهش توانایی خودکنترلی و کنترل درونی از جمله مفاهیم عمیق و تاثیرگذار در متون مختلف مدیریت آموزشی می باشد پرورش درک اخلاقی در یادگیرندگان و افزایش کنترل پذیری بر اعتیاد به محیط دیجیتال از جمله پیامدهای خود کنترلی است. در واقع ایجاد و پرورش اخلاقیات در یادگیرندگان در کنار استفاده از محتوای دیجیتال و فناوری اطلاعات یکی از ملزومات استفاده از این محیط می باشد. علاوه بر این دانشجویان و دانش آموزان بایستی از خطرات اعتیاد به محیط دیجیتال و لوازم الکترونیکی آگاهی یافته و سعی در کنترل عواطف درونی حین استفاده از آنها آگاهی داشته باشند. در این زمینه می توان گفت یافته های مربوط به این پیامد، با پژوهش های هاشم نژاد ابرسی (۱۳۹۵)، عوض زاده و همکاران (۱۳۹۴) هم جهت می باشد. با توجه به نکات عنوان شده علاوه بر مسئولیتی که بر عهده مدارس و دانشگاه ها در زمینه سواد دیجیتال و جلوگیری از بروز اعتیاد دیجیتال است، خانواده ها و والدین نیز بایستی توجه کافی در این زمینه در مورد فرزندان خود داشته باشند.

ریسک پذیری: از جمله عوامل فردی پیامدهای سواد دیجیتال ریسک پذیری و تمایل به خطر در محیط دیجیتال می باشد در واقع توانایی شناسایی خطرات و آسیب های آموزش آنلاین می تواند از بروز بسیاری از ناکارآمدی ها و آسیب ها جلوگیری نماید. در سال های اخیر با شیوع پاندمی کرونا و روی آوردن کشورهای مختلف به آموزش آنلاین این مورد بیش از پیش اهمیت یافته است. علاوه بر این در کنار شناسایی خطرات و عوارض احتمالی آموزش های آنلاین می توان از مزایای این فناوری در کنار خطرات نیز نام برد و آن راه اندازی کارآفرینی دیجیتال در بستر فناوری اطلاعات و تکنولوژی جدید می باشد. در این زمینه نتایج این تحقیق با پژوهش های مظلومیان احمدی (۱۳۹۷) و بوربور و همکاران (۱۳۹۶) هم جهت است. در واقع می توان با ایجاد بستر مناسب برای آموزش و یادگیری آنلاین و جلوگیری از آسیب ها و خطرات آن باعث بهره مندی از مزایای فناوری دیجیتال شد.

کاهش اضطراب: یکی دیگر از عوامل فردی که از جمله پیامدهای سواد دیجیتال می باشد کاهش اضطراب و استرس در دانش آموزان و دانشجویان است. در شرایطی که یادگیرنده تسلط کافی بر فناوری های ارتباطی ندارد دچار اضطراب و استرس مضاعفی خواهد شد. بنابراین آشنایی دقیق با کارکرد نرم افزارهای ارتباطی و پس از آن افزایش انگیزش یادگیرندگان و یاد دهندگان در زمینه استفاده از این لوازم و امکانات یاددهی و یادگیری می تواند تا حدودی اضطراب و استرس آنان را کاهش دهد. این یافته با پژوهش های نیایی و همکاران (۱۴۰۰)، اصغر نژاد (۱۴۰۰) و کوتک و هاکنس (۲۰۲۰) همسو می باشد.

بنابراین می توان نتیجه گرفت نا آشنا بودن محیط یادگیری دیجیتال برای یادگیرندگان از جمله عوامل موثر در ایجاد اضطراب و استرس تحصیلی می باشد که می توان با ارائه آموزش هایی موجب آشنا کردن بیشتر آنها با بستر آموزش و یادگیری آنلاین بود.

عملکرد فردی: از جمله پیامدهای سواد دیجیتال عوامل فردی و ویژگی های مربوط به شخص یادگیرنده می باشد. در واقع استفاده درست از فناوری های جدید و نحوه کار با آنها، مشارکت در موفقیت های گروهی، سخت کوشی و مسئولیت پذیری در قبال آموزش و افزایش عملکرد آموزشی یاد دهندگان از جمله این عوامل مربوط به عملکرد فردی می باشد و با یافته های پژوهشی یزدان فر و همکاران (۱۳۹۶)، عبدی حسین آبادی و ایزدی (۱۳۹۵)، نیازی و همکاران (۱۳۹۵)، شریفی و همکاران (۱۳۹۵)، کریم زاده (۱۳۹۳)، مایرز و همکاران (۲۰۱۳) و کاهن (۲۰۱۲) هم جهت می باشد. بنابراین می توان گفت ارتقای عملکرد فردی و بهبود توانایی های فرد به واسطه ارتقاء سواد دیجیتال اهمیت بالایی داشته و از جمله پیامدهای مهم سواد دیجیتال است.

تعاملات آنلاین: یکی از عوامل متاثر دیگر از سواد دیجیتال، برقراری تعاملات مناسب و منطقی آنلاین و ایجاد ارتباطات اجتماعی در بستر دیجیتال می باشد. در واقع احساس راحتی در استفاده از دانش و مهارت های دیگران که به واسطه تکنولوژی و فناوری دیجیتال ایجاد می شود و همچنین تبادل دانش، تجارب و مهارت ها با دیگران سبب ارتقاء توانمندی های شخصی و گروهی خواهد بود. علاوه بر این، بهره برداری از فناوری برای هدایت فعالیت های فرهنگی و اجتماعی موجود در جامعه می تواند از جمله مصادیق برقراری تعاملات آنلاین باشد. همچنین مهارت های اجتماعی به واسطه ایجاد روابط اجتماعی و بین فردی در بستر آنلاین می تواند رشد و توسعه یابد. بهبود تعاملات اجتماعی و یادگیری ناشی از آن با نتایج پژوهش های ادبی فیروزجاه (۱۳۹۷)، محمد جانی و صفرنواده (۱۳۹۳)، شریفی و همکاران (۱۳۹۵) و مرادی و صفر زوارکی (۱۳۹۳) در یک راستا قرار می گیرد. بهبود روابط اجتماعی و توسعه تعاملات بین فردی به وسیله فناوری دیجیتال در سال های اخیر رشد و توسعه چشم گیری یافته است بنابراین لازم به نظر می رسد از این بستر نهایت بهره برداری را داشته و در جهت مناسب و منطقی استفاده نماییم.

پیامد آموزشی: طبق یافته های پژوهش، از جمله پیامدهای آموزشی سواد دیجیتال، بهبود فرآیند، مدیریت موفق، تحول پذیری، کاربرد پذیری، توسعه حرفه ای و بهبود فرآیند از جمله پیامدهای آموزشی سواد دیجیتال می باشد.

بهبود فرآیند: از جمله پیامدهای آموزشی سواد دیجیتال بهبود فرآیندهای آموزشی می باشد. به عنوان مثال فرایندهای یاددهی و یادگیری با توجه به علم و اطلاعات روز توسعه و دگرگونی می یابند و ضروری است با توجه به این تغییرات از روش های تدریس نوین استفاده نماییم. با وارد شدن سواد رسانه ای در نظام آموزشی اهمیت آموزش سواد رسانه ای بیش از پیش پررنگ تر شده است و مهندسی دقیق فرایندهای آموزشی و تدریس با توجه به نفوذ و رخنه فناوری دیجیتال به آموزش اهمیت می یابد. نتایج مربوط به این پیامد مهم با نتایج پژوهش های رجبی و همکاران (۱۴۰۱)، اصغر نژاد و حق دوست (۱۴۰۰) و حجازی و مکی نژاد اصفهانی (۱۳۹۴) همسو می باشد. در واقع توجه به ورود تکنولوژی به فرایندهای یاددهی و یادگیری و برنامه ریزی جهت آموزش های متناسب با آن لازم و ضروری به نظر می رسد.

مدیریت موفق: از جمله پیامدهای مثبت ناشی از سواد دیجیتال مدیریت موفق مدرسه یا کلاس درس می باشد. در واقع توانمندسازی معلمان و مدرسان کلاس های آنلاین در زمینه مدیریت کلاس درس آنلاین می تواند از ناکارآمدی و نقاط ضعف این گونه کلاس ها بکاهد. علاوه بر این مدیریت موفق می تواند به توسعه استراتژی های آموزشی نیز یاری برساند. در زمینه مدیریت موفق نتایج این پژوهش با پژوهش های اینجی (۲۰۲۱)، اوا و همکاران (۲۰۲۰)، مسکی و همکاران (۲۰۲۰)، خامسی میدی (۱۳۹۸)، خورسندی و حاج علیان (۱۳۹۸)، جوان بختی (۱۳۹۸) و پورکریمی و احمدی (۱۳۹۲) هم جهت می باشد. مدیریت موفق کلاس درس با توجه به نتایج پژوهش تنها به وسیله آموزش سواد دیجیتال امکان پذیر می باشد بنابراین لازم است آموزش هایی قبل حین و ضمن خدمت به معلمان و مدرسان ارائه شود.

تحول پذیری: تحول پذیری از پیامدهای آموزشی دیگر سواد دیجیتال در عصر امروز است. افزایش قابلیت جذب فناوری های جدید، توسعه پذیری فناوری دیجیتال در مراکز آموزشی، به روز شدن با تغییرات سخت افزاری و نرم افزاری، قابلیت خلق محصولات جدید، افزایش کارایی و اثربخشی در مراکز آموزشی از جمله این پیامدها به شمار می روند. در واقع ایجاد فرهنگ تحول و تغییر در سازمان و مدرسه به واسطه سواد دیجیتال می تواند پدیده ای مهم و ضروری به نظر برسد. در این زمینه نتایج پژوهش با پژوهش عبدی حسین آبادی (۱۳۹۵) همسو می باشد. در واقع تغییر و تحول و نوآوری سازمان می تواند در بسترهای مختلفی اتفاق بیفتد از جمله این زمینه ها و بستر مهم فناوری دیجیتال و تکنولوژی می باشد.

کاربرد پذیری: از جمله پیامدهای سواد دیجیتال که می تواند به توسعه و بهبود این بستر کمک کند کاربرد پذیری آن می باشد توسعه بستر ارتباطی و تعاملاتی، جذاب سازی محیط آموزشی، بهبود روش های آموزشی با نگاه کاربردی بودن و توسعه و بهبود عملکرد به صورت عینی و دقیق از جمله این عوامل به شمار می رود. در واقع آموزش سواد دیجیتال می تواند زمینه های کاربرد این ابزار را تعریف نماید. بسیاری از نارسایی ها و ناکارآمدی ها در استفاده از محیط دیجیتال مربوط به عدم آشنایی کافی با کاربرد آن است. که می توان با فرهنگ سازی و آموزش کافی نارسایی های مربوط به این مورد را جبران نمود. در این زمینه نتایج تحقیق با پژوهش های حمد و همکاران (۲۰۲۱)، کوئک و هانس (۲۰۲۰)، فریادی و همکاران (۱۳۹۸) و ادیب و همکاران (۱۳۹۵) در یک راستا قرار دارد. با توجه به نتایج این تحقیق می توان با افزایش سواد دیجیتال در افراد جامعه، کاربرد امکانات دیجیتالی و تکنولوژی ارتباطی را برای آن ها تعریف نمود.

توسعه حرفه ای: یکی دیگر از پیامدهای موثر و مهم سواد دیجیتال به خصوص در مراکز آموزشی، توسعه حرفه ای افراد یاد دهنده و یادگیرنده می باشد. بهبود توانایی استدلال و تفکر انتقادی، یادگیری استفاده از پایگاه های اطلاعاتی، یادگیری استفاده از برنامه های تصویری خلاق، یادگیری نحوه آموزش از راه دور و تحلیل انتقادی محتوای آموزشی توسط یادگیرنده از جمله پیامدهای مربوط به توسعه حرفه ای می باشد. در واقع ایجاد فرهنگ انتقاد و انتقاد پذیری و ارتقاء توانمندی های ذهنی و استدلالی و همچنین آشنایی با نحوه استفاده از لوازم و امکانات کاربردی در بستر دیجیتال و اینترنت می تواند بیش از پیش اهمیت داشته باشد. پیامدهای مربوط به توسعه حرفه ای، با نتایج پژوهش های منطقی و جباری (۱۴۰۱)، محرمی و همکاران

۱۳۹۹)، متاماری و همکاران (۲۰۲۰)، فرناندز و مولداگازیف (۲۰۱۵)، الناگا و عمران (۲۰۱۴) و مارتین (۲۰۰۵) همسو می باشد. با توجه به موارد عنوان شده تفکر انتقادی و توانایی استدلال منطقی را می توان با سواد دیجیتال ارتقا بخشید. و همچنین با- امکانات موجود در بستر اینترنت و فضای دیجیتال در جهت رفع نیازها بهترین بهره برداری را داشت.

محدودیت ها

این پژوهش با محدودیت هایی از قبیل دسترسی نداشتن به تمامی مقالات کشورهای دیگر و عدم بکارگیری نرم افزارهای تخصصی در زمینه متن کاوی مواجه بوده است.

منابع

- امیرخانی، امیرحسین؛ صفی خانی، رقیه. (۱۳۹۵). نقش توسعه سازمانی در کاهش تعارض و بیگانگی شغل تعدیل شده (تحصیل در دانشکده و غیره وزارت علوم، تحقیقات و فناوری). مجله مدیریت دولتی، ۸(۱)، ۱۳۷-۱۵۲.
- بابایی، احمد؛ حضوری، محمدجواد. (۱۳۹۵). موانع و تسهیلگران تسهیم دانش و ضرورت اجرای آن در آموزش، اولین کنفرانس بین المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری، ۳۰ خرداد ۱۳۹۴ (صص). ۱۳-۱، ساری: شرکت علمی پژوهشی و مشاوره و دانشگاه پیام نور نکا.
- تقوی، حسین. (۱۴۰۱). ارزیابی ویژگی های فنی مقیاس راهنمایی نوئه. مجله مشاوره مدرسه. ۱۱(۱)، ۱۵-۱.
- تقوی، حسین؛ خاقانی زاده، محمد؛ عبادی، علی. (۱۳۹۹). راهنمایی: مبانی، مسائل و راهکارها. تهران: دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله.
- دانش فرد، کرم الله؛ ذاکری، محمد. (۱۳۹۵). مدیریت دانش (مبانی، فرآیندها و کارکردها). تهران: صفار.
- رایینز، استیون پی (۱۳۹۴). مبانی رفتار سازمانی ترجمه: پارسائیان، علی و اعرابی سیدمحمد. تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- سپیدنامه، بهروز؛ مومنی، حسن؛ سلیمان نژاد. (۱۳۹۶). شناسایی علل ترک تحصیل دانش آموزان مقطع ابتدایی ناحیه آموزش و پرورش موسیان (روستایی) توسعه محلی روستایی- شهری (توسعه روستایی)، ۸(۱)، ۱۹۸-۱۶۷.
- صحرائورد، بهنام؛ مقدم نیا، ناصر؛ موسوی فاضل. (۱۳۹۴). جهانی شدن و آموزش، همایش ملی آموزش و توسعه منابع انسانی، اردبیل.
- فتحی و اجارگاه، کوروش؛ خراسانی، اباصلت؛ دانشمندی، سمیه؛ مانی، آرمان. (۱۳۹۳). بررسی مدل مربیگری در تربیت نیروی انسانی بر اساس نظریه زمینه ای. مدیریت فرهنگ سازمانی، ۱۲(۳۳)، ۳۷۵-۳۹۸.
- فرجی، علی؛ آریاپوران، سهند. (۱۳۸۷). نقش عوامل استرس زای شغلی در پیش بینی ابهام نقش و تعارض نقش در دانشگاه آزاد قلی پور، رحمت الله؛ هاشمی، محمد. (۱۳۹۴). تبیین تأثیر مربیگری بر جانشینی؛ با تمرکز بر برنامه توسعه فردی. فصلنامه مدیریت و منابع انسانی، دانشگاه امام حسین (ع)، ۳(۱۰)، ۷۲-۵۱.

قویدل کوشکی، علی. (۱۳۹۸). تأثیر ارتباطات درون سازمانی بر برون نقش و همکاری: نقش ابهام نقش، تعهد سازمانی، تعارض نقش (مطالعه موردی: کارکنان شرکت آب منطقه ای گیلان). پایان نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی راهبرد شمال، گروه مدیریت، گرایش: مدیریت - مدیریت منابع انسانی.

کارمندان کرمانشاه، همایش ملی روانشناسی و کاربرد آن در جامعه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

کوثریه، محمدرضا؛ نوه ابراهیم، علی؛ عبدالهی، بیژن. توسعه منابع انسانی از طریق مربیگری: مورد شرکت مدیریت شبکه برق ایران، فصلنامه تحقیقات سیاست و برنامه ریزی انرژی، ۶ (۳)، ۲۱۹-۱۸۷.

محمدی، علی؛ امینی، رضا. (۱۳۹۴). ویژگی های یک مربی ایده آل از دیدگاه اساتید بالینی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، مرکز تحقیقات ارتقای کیفیت آموزش بالینی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران.

موسوی مال خان، سجاد. (۱۳۹۴). تبیین تأثیر منتورینگ بر موفقیت تسهیم دانش (مطالعه موردی: شرکتهای تأمین مالی سرمایه) کارشناسی ارشد. پایان نامه، دانشگاه تهران، دانشکده مدیریت، گروه مدیریت دولتی (مدیریت منابع انسانی).

وظیفه، زهرا؛ نصرتی، محمد؛ ناهوک، ذاکر. (۱۳۹۵). مدل مفهومی شاخص های مؤثر بر تسهیم دانش در سازمان ها سومین کنفرانس ملی مدیریت بازرگانی و اولین کنفرانس بین المللی حسابداری و اقتصاد مقاومتی، همدان، ۲ بهمن ۱۳۹۴ (ص. ۱-۱۷)، همدان: گروه پژوهشی اکباتان.

- Allen, J., Singh, P., & Rowan, L.(2019).Professional experience in initial teacher education: keeping abreast of change in the 21st century. *Asia Pacific Journal of Education*, 47(4), 323-326.
- Bettina, K., & Harm, T.(2014).Feedback Provision in Mentoring Conversation-Differing Mentor and Student Perceptions. *Journal of Education and Training Studies*, 2(2):167-175.
- Bland, C.J.(2019).Maximize mentoring benefits and avoid mentoring landmines, Retrieved February 20, 2022.
- Carpintero, S.(2015).Qualities that mentors in the university setting should have. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 255-258.
- Chao, C.S., Ramanan, R.A., & Feldman, M.D.(2011).Defining the ideal qualities of mentorship: a qualitative analysis of the characteristics of outstanding mentors. *Am J Med*.124(5):453-8.
- Chaudhuri, S., Park, S., & Johnson, K. R.(2021).Engagement, inclusion, knowledge sharing, and talent development: is reverse mentoring a panacea to all? Findings from literature review. *European Journal of Training and Development*.7, Retrieved February 20, 2022, from
- Cleveland, S., & Ellis, T. J.(2015, January).The impact of role conflict, role ambiguity, and locus of control on organizational knowledge sharing practices. In 2015 48th Hawaii International Conference on System Sciences (pp. 3801-3810). IEEE, doi:10.1109/HICSS.2015.457,Retrieved February 20, 2022.
- Curtis, M. B., & Taylor, E. Z.(2018).Developmental mentoring, affective organizational commitment, and knowledge sharing in public accounting firms. *Journal of Knowledge Management*, , Retrieved February 20, 2022.
- Egan, T. M., & Song, ZH.(2008).Are facilitated mentoring programs beneficial? A randomized experimental field study. *Vocational Behavior*, 72, 351-362.
- Hallam, P. R., Chou, P. N., Hite, J. M., & Hite, S. J. (2012). Beginning Teachers Two Contrasting Models for Mentoring as They Affect Retention of Beginning Teachers. *NASSP Bulletin*,96(3), 243-278.

- Ingersoll, R. M., & Strong, M.(2011).The impact of induction and mentoring programs for beginning teachers: A critical review of the research. *Review of educational research*, 81(2), 201-233.
- Jia, X., Liao, S., Van der Heijden, B.I.J.M. and Guo, Z.(2019).The effect of socially responsible human resource management (SRHRM) on frontline employees' knowledge sharing, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(9), 3646-3663, Retrieved February 20, 2022.
- Kahn, Robert L., Donald M. Wolfe, Robert P. Quinn, J. Diedrick Snoek, and Robert A. Rosenthal.(1964). *Organizational Stress*, New York: Wiley.
- Kakar, A. K.(2018).How do team conflicts impact knowledge sharing?. *Knowledge Management Research & Practice*, 16(1), 21-3, Download citation, Retrieved February 20, 2022.
- Kazerooni, A. R., Amini, M., Tabari, P., & Moosavi, M.(2020).Peer mentoring for medical students during COVID-19 pandemic via a social media platform. *Medical education*, doi: 10.1111/medu.14206, Retrieved February 20, 2022.
- Khanal, J., & Ghimire, S.(2022).Understanding role conflict and role ambiguity of school principals in Nepal. *Educational Management Administration & Leadership*, Retrieved February 20, 2022.
- Kram, K. E.(1983).Phases of the mentor relationship.*Academy of Management journal*, 26(4), 608-625.
- Kram, K. E., & Isabella, L. A.(1985).Mentoringalternatives: The role of peer relationships in careerdevelopment. *Academy of management Journal*, 28(1), 110-132.
- Lee, H., Park, J. G., & Lee, S.(2016).Exploring the Relationship among Conflict, Knowledge Sharing, and Agility in Startup: Focus on the Role of Shared Vision. *Asia-Pacific Journal of Business Venturing and Entrepreneurship* .11(3), 233-242, Retrieved February 20, 2022.
- Leeder, T. M., Russell, K., & Beaumont, L. C. (2021). Educative mentoring in sport coaching: a reciprocal learning process. *Cambridge Journal of Education*, 1-18, Retrieved February 20, 2022,
- Liao, K., Liu, Z., & Li, B.(2022).The Effect of Psychological Capital and Role Conflict on the Academic Entrepreneurial Intents of Chinese Teachers in Higher Education: A Study Based on the Theory of Planned Behavior. *Frontiers in Psychology*, 13, 793408-793408. doi: 10.3389/fpsyg.2022.793408
- Magretta, J.(1998).The power of virtual integration: An interview with Dell Computer's Michael Dell, *Harvard Business Review*,72-84.
- Mena, J., Hennissen, P., & Loughran, J.(2017).Developing pre-service teachers' professional knowledge of teaching: The influence ofmentoring. *Teaching and teacher education*, 66, 47-59.
- Nguyen, T. M., Siri, N. S., & Malik, A.(2021).Multilevel influences on individual knowledge sharing behaviours: the moderating effects of knowledge sharing opportunity and collectivism. *Journal of Knowledge Management*, 26(1), 70-87, <https://doi.org/10.1108/JKM-01-2021-0009>.
- Noe, R. A.(1988).An investigation of the determinants of successful assigned mentoring relationships. *Personnel psychology*, 41(3), 457-479.
- Noe, R. A.(2010).Employee training and development. McGraw-Hill/Irwin.
- Nokkala, T., Aarnikoivu, M., & Kiili, J.(2021).Multidisciplinary peer-mentoring groups supporting knowledge sharing in doctoral education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1-14, Retrieved February 20, 2022, from: <https://doi.org/10.1080/00313831.2021.1939142>
- Nonaka, I., & Konno, N.(1998).The concept of "ba": Building a foundation for knowledge creation. *California management review*,40(3), 40-54.
- Oliveira, M., Curado, C., & de Garcia, P. S.(2021).Knowledge hiding and knowledge hoarding: a systematic literature review. *Knowledge and Process Management*, 28(3), 277-294.
- Panteli, N., & Sockalingam, S.(2005).Trust and conflict within virtual inter-organizational alliances: a framework for facilitating knowledge sharing. *Decision support systems*, 39(4), 599-617, Retrieved February 20, 2022.

- Patel, V.M., Warren, O., Ahmed, K., Humphries, P., Abbasi, S., Ashrafian, H., & et al.(2011).How can we build mentorship in surgeons of the future? ANZ J Surg.81(6):418-24. PMID: 22295342, Retrieved February 20, 2022.
- Pointe, É., & Vandenberghe, C.(2017).Supervisory mentoring and employee affective commitment and
- Rizzo, J. R., House, R. J., & Lirtzman, S. I.(1970).Role conflict and ambiguity in complex organizations. Administrative science quarterly, 15(2):150-163, Retrieved February 20, 2022.
- Tasnim, Z.(2020).Concept of Mentoring: An Effective Means of Teachers Professional Growth.International Journal of Academic Multidisciplinary Research, 4(5), 74-77.
- Tinoco-Giraldo H, Torrecilla Sanchez EM, GarcíaPeñalvo FJ.(2020).E-mentoring in higher education: a structured literature review and implications for future research. Sustainability, 12(11):43-44.
- turnover: The critical role of contextual factors. Journal of Vocational Behavior,98, 98-107.
- Vikis, E.A., Mihalynuk, T.V., Pratt, D.D., & Sidhu, R.S.(2008).Teaching and learning in the operating room is a twoway street: resident perceptions. Am J Surg.195(5), 594-8; discussion 8. 2022.
- Yan, D.(2021).The impact of mentoring on a nonnative immigrant teacher's professional development. Teaching and Teacher Education, 103, 103348.
- Zhang, X., Chen, Z., & Guo, C.(2009, January).The opening" black box" between conflict and knowledge sharing: A psychological engagement theory perspective.In 2009 42nd Hawaii International Conference on System Sciences (pp. 1-10). IEEE, Retrieved February 20, 2022.